

Synthesetekst “Kennis en knowhow van politie en magistratuur over drugs”

INLEIDING

Het onderzoek “*Kennis en knowhow van politie en magistratuur over drugs*” werd in 2005 in opdracht van het Federaal Wetenschapsbeleid uitgevoerd door de vakgroep Strafrecht en Criminologie van de Universiteit Gent (Professoren P. Ponsaers en B. De Ruyver) en de vakgroep Criminologie van de Université de Liège (Professoren A. Lemaître, M. Born en C. Macquet). Het project kadert in het onderzoeksprogramma ter ondersteuning van de federale beleidsnota drugs.

Dit onderzoek richtte zich op diepgaande wijze op de *wisselwerking tussen theorie en praktijk*, tussen de schoolse opleiding en de vorming op het terrein. Binnen de dagelijkse praktijk van de verschillende beroepen worden de begrippen ‘kennis’ en ‘knowhow’ dikwijls in een mengvorm terugvonden. Het gaat om een mix waarvan niemand de exacte verhoudingen kent, en waar het niet eens zeker is hoe zij zich in werkelijkheid manifesteren. Bijzondere aandacht ging uit naar deze twee begrippen die dikwijls genoemd, herhaaldelijk tegenover elkaar geplaatst, maar zelden verenigd en geïntegreerd worden. In het kader van deze studie werden deze begrippen geplaatst binnen het kader van de drugproblematiek. We richtten ons dus op de opleiding van politie en magistratuur alsook op de wisselwerking tussen deze opleiding en de praktijk waarin deze beroepsgroepen werkzaam zijn.

HYPOTHESE

Voorliggend onderzoek vertrok van de vaststelling uit voorafgaand onderzoek¹ dat de aanpak van de drugsproblematiek vanuit een geïntegreerde visie diende te vertrekken. Deze geïntegreerde visie, waarin zowel gezondheids-, welzijns- als veiligheidsaspecten dienden verbonden te worden, bleken onvoldoende aanwezig in zowel de politieke als justitiële praktijk. *We veronderstelden dat de socialisatie in de praktijk belangrijker was dan de meer formele schoolse opleiding.* Doorheen de toetsing van deze hypothese wensten we in voorliggend onderzoek dan ook na te gaan in welke mate de opleiding van politie en magistratuur gericht was op de realisatie van een geïntegreerde aanpak, en bij kon dragen tot het ombuigen van deze praktijk in de gewenste, geïntegreerde beleidsrichting. Onze vraagstelling was met andere woorden in grote mate gericht op het veranderende vermogen van de politieke en justitiële opleiding van de politieke en justitiële praktijk.

METHODOLOGIE

De methodologie die we in dit onderzoek hanteerden liet ons toe zo grondig mogelijk te werk te gaan. In een eerste, kwantitatieve fase hebben we gebruik gemaakt van een *schriftelijke vragenlijst* die werd afgenomen bij een uitgebreide steekproef van politiemensen en magistraten in opleiding of recentelijk afgestudeerd op het moment van de bevraging. Via een klassikale afname in de diverse politiescholen enerzijds, hebben we 754 aspirant-inspecteurs van politie bevraagd (responsgraad 91,7%).² Via een postenquête anderzijds, hebben we 391 politie-inspecteurs bereikt die reeds enkele jaren in het werkveld staan (responsgraad 61,3%).³ Voor de doelgroep magistratuur hebben we enkel gebruik gemaakt van een postenquête. Aan 264 magistraten en gerechtelijke stagiairs werd een vragenlijst verstuurd; 151 van hen stuurden de vragenlijst ingevuld terug (responsgraad 57,2%).

De vragenlijst omvatte *drie grote thema's*: (1) de houding van de respondent ten aanzien van de drugthematiek, (2) de mening van de respondent met betrekking tot de opleiding en het opleidingsonderdeel drugs hierin, en (3) de beoordeling van de eigen, persoonlijke bekwaamheden in

¹ P. PONSAERS, B. DE RUYVER, A. LEMAÎTRE, C. MACQUET, T. PIETERS, W. VAEREWYCK, B. FINCOEUR, F. VANDER LAENEN, *Drugoverlast in de lokale context van acht Vlaamse en Waalse gemeenten. Naar een Monitor Integraal Lokaal Drugbeleid*. Gent, AcademiaPress, 2005, 42 p.

² In totaal waren op het moment van de bevraging 822 aspiranten in basisopleiding tot inspecteur van politie.

³ In totaal werden 638 respondenten aangeschreven.

het dagelijkse werk. Daarnaast werden ook enkele achtergrondkenmerken van de respondenten (leeftijd, geslacht, opleidingsniveau,...) opgevraagd.

In een tweede, kwalitatieve onderzoeksfase hebben we door middel van *focusgroepen* (6 vergaderingen rond de opleiding van politie, 2 vergaderingen rond de opleiding van magistraten) meer ervaren politiemensen en magistraten ontmoet op het gebied van de opleiding over het thema drugs. Het doel van deze onderzoeksfase was hen de in voorgaande, kwantitatieve fase verkregen resultaten voor te leggen om deze, indien nodig, te nuanceren en te komen tot mogelijke beleidsaanbevelingen.

De *hoge respons* vanwege de aangezochte respondenten wijst er wellicht op dat het onderzoeksthema een grote interesse wekt en in ieder geval de geesten niet onberoerd laat. Doorheen het onderzoek ontstond de indruk bij de onderzoeksploeg dat het domein van de opleiding weliswaar formeel geregeld was, doch bepaalde potentialiteiten in deze sector onderbenut werden. We hebben hier een zeer warme, geïnteresseerde en betrokken respons gekregen vanwege de meeste personen die we contacteerden, welke getuigde van een sterke wil om de kwaliteit van het onderwijs (inzake drugs) voor politie en magistraten op een hoger niveau te tillen.

CONCLUSIES

Voor een uitgebreide bespreking van de onderzoeksresultaten uit het kwantitatieve en het kwalitatieve onderzoeksluik, verwijzen we naar het eindrapport van dit onderzoek. In deze synthese weerhouden we enkele opvallende conclusies en lichten we de aanbevelingen toe.

Tevreden over de opleiding in haar geheel, ontevreden over de opleiding met betrekking tot het thema drugs

We stelden een grote mate aan *tevredenheid* vast *over de opleiding in haar geheel*, zowel bij aspirant-inspecteurs die op het moment van de bevraging in opleiding waren, als bij recentelijk benoemde magistraten en gerechtelijke stagiairs. Zij menen dat hun opleiding aangepast is aan de huidige samenleving en geven een positieve beoordeling aan hun lesgevers en opleiders.

Ze laten zich evenwel *kritischer* uit *over de opleiding* wanneer deze betrekking heeft op het *thema drugs*. Ze menen onvoldoende opgeleid te zijn over dit thema en over de problemen die zich in de politieke en justitiële context kunnen voordoen.

De *steekproef van afgestudeerde politie-inspecteurs* neemt in de houding ten aanzien van de opleiding een bijzondere positie in. Ze laten zich kritisch uit over zowel de opleiding in haar geheel (in tegenstelling tot de andere groepen van respondenten), als over de opleiding met betrekking tot het thema drugs. De kwalitatieve onderzoeksfase liet ons toe volgende verklaring naar voor te schuiven: de ervaring in de praktijk werkt verhelderend met betrekking tot de eigen zwaktes. De afstand die men in deze context kan nemen, laat bovendien toe om beter de mankementen te onderscheiden en te analyseren waaraan de opleiding niet heeft kunnen verhelpen.

In hun beoordeling van de opleiding rond het thema drugs formuleren ze voornamelijk tekortkomingen die raken aan heel concrete aangelegenheden zoals zij die ervaren in hun politiepraktijk. De bron van hun ongenoegen ligt in hun rechtstreekse contacten met druggebruikers en in het ontberen van bekwaamheden die ze in dergelijke situaties noodzakelijk achten: het opmaken van een PV, de manier waarop ze druggebruikers moeten benaderen, fouilleren, hoe ze producten kunnen herkennen. Ook hun ongenoegen over de onduidelijkheden in de drugwetgeving en bijhorende richtlijnen kan in die optiek worden bekeken: ze zoeken een houvast om zich in druggerelateerde situaties te kunnen handhaven. Zoals we verder zullen aangeven, raakt daarbij de multidisciplinaire invulling die ze oorspronkelijk (in de opleiding) aan het thema drugs gaven, op de achtergrond.

Er bestaat een wezenlijke verscheidenheid aan visies binnen de onderzoekspopulatie met betrekking tot het fenomeen

De analyse van de resultaten toonde dat de visies ten aanzien van het drugfenomeen ver af staan van een consensus, of de respondenten nu deel uitmaken van de politie of van de magistratuur. Geen

enkele benadering van het drugfenomeen in termen van veiligheid, welzijn of volksgezondheid, lijkt de bovenhand te halen op de andere. Ook al omvat de problematiek meerdere facetten en is het bedrieglijk te veronderstellen dat een van deze benaderingen volstaat om het hoofd te bieden aan dit buitengewoon complexe probleem, konden we vaststellen dat, op de vraag welke benadering de voorkeur geniet, geen van deze benaderingen zich duidelijk manifesteert op nationaal vlak.

Wanneer we de verschillende onderzoekspopulaties apart bekijken, of de onderscheiden onderzoekspopulaties verdelen naar een aantal achtergrondkenmerken, merken we dat er zich toch **duidelijke verschillen** aftekenen. Voor deze verschillende visies kunnen ook diverse verklaringen worden aangereikt.

Wat betreft de politie stelden we vast dat de **groep van jonge inspecteurs** die reeds een aantal jaren in het werkveld staan, meer geneigd zijn om de drugthematiek vanuit een veiligheidsperspectief te benaderen, terwijl hun collega's op de schoolbanken - zowel de aspiranten aan het begin als de aspiranten aan het einde van hun basisopleiding - de drugproblematiek in de eerste plaats zien als een welzijnsprobleem. Geen van de drie subgroepen schuift volksgezondheid als voornaamste invalshoek naar voor. Twee mogelijke verklaringen kunnen hier gelden: vooreerst is er de dominante politieke organisatiecultuur die er als snel toe neigt maatschappelijke problemen te herdefiniëren als onveiligheidsproblemen, en vervolgens het feit dat politiecontacten met druggebruikers op de werkvloer meestal voorkomen in problematische, conflictueuze situaties, hetgeen de dominante politiebeoordeling versterkt.

In het geval we dezelfde vraag bekijken binnen de **magistratuur**, vallen in eerste instantie toch de verschillende percepties op met de bevroegde politierespondenten. Verder stellen we ook vast dat er zich verschillen aftekenen binnen de magistratuur, welke geografisch sterk bepaald blijken. Magistraten uit het noorden van het land zien het thema drugs voornamelijk vanuit een welzijnsperspectief, terwijl hun collega's uit het zuiden meer de kaart trekken van het volksgezondheidsperspectief. Magistraten aan de onderzijde van de taalgrens kiezen in vergelijking met hun collega's uit het noorden iets meer voor het veiligheidsperspectief.

Er tekenen zich ook communautaire verschillen af in de visie die magistraten hebben over de **aanpak van de drugproblematiek**. Magistraten uit het zuiden van het land bekijken de gevolgen van de drugproblematiek eerder vanuit de filosofie van Harm Reduction en staan hierdoor grotendeels achter de stelling dat het beter is de negatieve gevolgen van druggebruik aan te pakken, eerder dan het gebruik zelf. Opvallend is dat de magistraten uit het noorden redeneren vanuit een andere reflex. Ze zien eerder heil in een justitiële aanpak van het druggebruik zelf en bekijken deze aanpak eerder vanuit de ketenbenadering (preventie, hulpverlening en pas in laatste instantie repressie): het is beter preventief op te treden en niet te wachten op mogelijke gevolgen van druggebruik. In die optiek laten zij zich voornamelijk kritisch uit over de aanpak van de collega's uit het zuiden van het land.

Ook bij de politie valt een gelijkaardig verschil op. Drie kwart van de (aspirant)politie-inspecteurs in Wallonië is van mening dat het inderdaad beter is de gevolgen aan te pakken dan het druggebruik zelf, terwijl bijna de helft van hun Vlaamse collega's de tegenovergestelde mening is toegedaan.

Bezorgd om interdisciplinariteit

Wanneer we slechts enkele ideeën uit deze studie mogen weerhouden, behoort de overduidelijke bezorgdheid van de respondenten met betrekking tot **interdisciplinariteit** zeker tot de koplopers. De enquête toont immers de wens van de respondenten om de disciplines op te breken en te evolueren naar een zo breed mogelijke benadering van het fenomeen, gegeven de talrijke dimensies van de drugproblematiek. Een puur juridische of een puur politieke benadering van het probleem in de opleiding volstaat niet meer. De meerderheid van de bevroegde personen pleit daarentegen voor een **combinatie van juridische, psychologische, sociologische, medische, beleidsmatige aspecten**. Respondenten van de politie, maar vooral deze van de magistratuur uiten hun uitdrukkelijke wens om de traditionele invalshoeken te verbreden. Met uitzondering van de vertrouwde bekwaamheden eigen aan hun respectievelijke praktijken (het beheersen van wetgeving bijvoorbeeld), verlangen de

respondenten meer opgeleid te worden over hoe omgaan met conflicten en stress, over de kennis van de producten en hun effecten, over de opvang van druggebruikers, over het Belgische drugbeleid, etc. De toekomstige politiemensen en magistraten die we bevroegen, drukken bovendien de wens uit om in het kader van hun opleiding, professionelen te ontmoeten van diverse horizons. Magistraten, politiemensen, artsen, sociaal werkers, en zelfs (ex)gebruikers zien ze belast met de taak om hun in deze materie te onderrichten. De inbreng van al deze actoren past in het gezamenlijke streven naar een geïntegreerde benadering van het fenomeen.

Bij nader inzien blijkt deze openheid naar een meer **multidisciplinaire benadering** van het thema drugs in de opleiding, **nauwer** uit te vallen **dan in eerste instantie** wordt **aangegeven**. Aspirant-inspecteurs behouden in de lessen drugs een bijzondere interesse voor heel praktische, met het oog op de voor hun intrede in het werkveld belangrijke bekwaamheden waarover ze menen te moeten beschikken als politiefunctaris: herkennen van de producten, uitvoeren van een fouille, opstellen van een PV... De belangstelling voor deze vaardigheden komt bovendien overeen met hetgeen vanuit het werkveld verwacht wordt van een jonge inspecteur: in de eerste plaats in staat zijn om in elke mogelijke situatie de brand te blussen, daarbij de eerste vaststellingen kunnen maken en in druggerelateerde situaties, weten over welke producten het gaat.

Naarmate men **langer in de politiepraktijk** is **ondergedompeld** klinkt bovendien de roep om meer politieke praktijkervaring in de opleiding sterker door en lijkt de vraag naar een meer multidisciplinaire benadering af te nemen. Er treedt met andere woorden in hoofd van de politie-inspecteurs een **vernaauwing op in het gezichtsveld** naarmate men langer in het werkveld zit. Doorheen hun vaak snel af te handelen, probleemgeoriënteerde contacten met de drugthematiek hebben inspecteurs minder oog voor de brede maatschappelijke context van het drugfenomeen en raken ze vooral geïnteresseerd in politie- en opsporingstechnieken. Politierespondenten met enkele jaren werkervaring willen hier meer over weten en drukken de wens uit dat er in de opleiding meer aandacht wordt besteed aan deze aspecten. De in eerste instantie getoonde interesse naar een multidisciplinaire benadering verdwijnt hiermee naar de achtergrond.

De ontwikkeling in de opleiding van elk van de bovengenoemde invalshoeken op de drugproblematiek, alsook de tussenkomst van professionelen uit diverse, elkaar aanvullende disciplines, dragen duidelijk bij tot de verwezenlijking van een opleiding die meer gericht is op de samenleving.

Het beroep wordt volgens de respondenten voornamelijk aangeleerd op het terrein; de opleiding behoudt haar aanzien

Bij de toelichting in het onderzoeksrapport van de huidige basisopleidingen van politie en magistratuur in het onderzoeksrapport, bespraken we het principe dat aan de grondslag ligt van deze opleidingen, namelijk het alternerende karakter ervan. De alternerende opleiding beoogt een wisselwerking tussen de kennis, vaardigheden en attitudes die worden meegegeven in de eerder theoretische, schoolse opleiding en de praktische implementatie van deze bekwaamheden op het terrein tijdens de stage. Hiermee raken we bovendien aan de **basishypothese** die we bij de aanvang van het onderzoek formuleerden.

De overgrote meerderheid van de bevroegde respondenten in dit onderzoek bleek inderdaad van mening dat het **beroep** dat ze (zullen) uitoefenen **voornamelijk op het terrein** wordt **aangeleerd**. Hiermee bevestigden ze de hypothese dat de socialisatie op het terrein inderdaad van groter belang is voor het verwerven van bekwaamheden dan de eerder schoolse vorming die ze genoten.

Deze conclusie, die geldt voor zowel de politie als de magistratuur, moet nochtans met enige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. Kunnen we hieruit besluiten dat er een wantrouwen heerst over de theoretische opleiding? Kunnen we aannemen dat, gegeven het verwerven van een beroep bovenal een aangelegenheid is die zich op het terrein afspeelt, hiermee de noodzaak van een voorafgaande opleiding op losse schroeven wordt gezet? Niets is minder waar. De resultaten uit het

kwantitatieve en het kwalitatieve onderzoeksluik tonen aan dat, ondanks de overhand van de praktijkervaring en in weerwil van de tekortkomingen die we aan het licht brachten, de *schoolse opleiding* in de ogen van de bevroegde respondenten een *belangrijke rol blijft vervullen* bij het verwerven van hun professionele bekwaamheden.

Een bijkomend bewijs van het vertrouwen in de opleiding ligt in de door de respondenten geuite wil om zich in de nabije toekomst bij te scholen. De voortgezette vorming is volgens de deelnemers aan de bevraging hierbij het meest bevoorrechte manier om dit te bereiken. Het is echter niet de enige piste die men voor ogen heeft. Persoonlijk opzoekwerk (lectuur, Internet) of het deelnemen aan studiedagen of colloquia zijn andere kanalen waarlangs men zijn bekwaamheden wil vergroten.

Daarnaast blijft een beduidende plaats in de opleiding van politie en magistratuur weggelegd voor de *stage op het terrein*. Hier dient de noodzakelijke koppeling gemaakt te worden tussen theorie en praktijk. Tijdens de kwalitatieve fase van deze studie werd met nadruk gewezen op de verantwoordelijkheid die berust bij de personen die instaan voor de opvolging en begeleiding van de aspiranten en stagiairs, namelijk de mentoren en de stagemeeesters. Dat dit onderdeel van de opleiding en de rol die deze sleutelfiguren hierin spelen, hoog worden ingeschat, blijkt uit de specifieke opleiding die binnen de politieorganisatie is voorzien voor mentoren en uit het bijhorend brevet waarover men dient te beschikken wil men als mentor worden aangewezen.⁴ Ook voor de vorming van magistraten wil men evolueren naar een wettelijk verplichte opleiding voor stagemeeesters, gekoppeld aan een attest dat toegang geeft tot deze functie.⁵

Echter, meer verantwoordelijkheden toekennen aan stagemeeesters en mentoren betekent dienovereenkomstig meer mogelijkheden creëren om deze personen toe te laten gerechtelijke stagiairs en aspiranten op een gedegen manier te kunnen begeleiden. Een sterke stimulans in die richting bestaat er volgens ons in dat binnen de stageplaats voldoende ruimte en tijd wordt voorzien voor de begeleiding. Tevens kadert de opleiding van mentoren en stagemeeesters in een permanente vorming.

Naast het belang dat wordt toegekend aan het praktijkluik van de opleiding, zijn de respondenten toch vragende partij om meer praktijk in de schoolse opleiding te brengen. De respondenten zien graag meer aandacht besteed aan *rollenspelen* en zijn vragende partij voor meer praktijk in de opleiding. Meer dan vier op vijf respondenten, zowel van politie als van magistratuur, zijn van mening dat de opleiding eerder gericht is op theorie.

Rollenspelen laten toe om theoretische verworvenheden om te zetten in de praktijk. De politieopleiding in Quebec biedt in dit opzicht een sterk voorbeeld om meer beroep te doen op deze onderwijsmethodiek. De pedagogische waarde van simulaties is meervoudig: het in de praktijk omzetten van gebruiken en technieken, de ontwikkeling van oordeelsvermogen, klemtoon leggen op de toepassing, leren uit eigen fouten, eerder actief dan passief leren, mogelijkheid tot onmiddellijke evaluatie van de geënceneerde situatie... De beperking van deze methode is echter de omgeving waarin de simulaties plaats vinden, namelijk het beschermde milieu van de schoolse omgeving. Niettemin biedt het gebruik van rollenspelen (of zoals de in Quebec gehanteerde computergestuurde training) talrijke voordelen die interessant zijn om verder onderzocht te worden.

Wanneer we deze conclusie bekijken in het licht van het thema van deze studie, namelijk de kennis en knowhow over het drugfenomeen, valt op dat de bovengenoemde *wisselwerking tussen theorie en praktijk* in de initiële opleiding van politie en magistratuur, respectievelijk *gesitueerd blijft binnen een politieke en justitiële context*, terwijl andere theorieën en praktijken vanuit psychologische,

⁴ Artikel V.7 van het Ministerieel besluit van 28 december 2001 tot uitvoering van sommige bepalingen van het Koninklijk Besluit van 30 maart 2001 tot regeling van de rechtspositie van het personeel van de politiediensten. B.S., 15 januari 2002.

⁵ HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE, *Richtlijnen en programma's voor de permanente vorming van de magistraten voor het jaar 2005*, p. 4. [www.hrj.be]

sociologische, medische,... invalshoeken in de opleiding grotendeels achterwege blijven. Lesgevers zijn voornamelijk politiemensen en magistraten, terwijl andere (externe) professionelen uit de welzijns- en gezondheidssector in grote mate afwezig blijven. Op deze manier wordt het drugfenomeen als het ware ontworteld uit haar maatschappelijke, geïntegreerde achtergrond. In die optiek is en blijft de vorming over het thema drugs in sterke mate gericht op het aanleren van een beroep, en nauwelijks op het drugfenomeen in de breedte.

Voor een tweede overweging met betrekking tot de wisselwerking tussen theorie en praktijk, tussen school en terrein, grijpen we terug naar het deel in het rapport dat handelt over de basis, de doelstellingen en hypothesen van het onderzoek. Daarin bespraken we twee fenomenen die deze wisselwerking vorm geven. We omschreven in eerste instantie *de school als plaats voor vernieuwing*. Doorheen de opleiding wil men vanuit de school alternatieven aanreiken voor de traditionele handelwijzen van het terrein. In die optiek kan de opleiding een motor zijn tot verandering van de politieke en justitiële praktijken.

Daarnaast beschreven we de behoefte van de nieuwe werkracht om zo snel mogelijk te integreren in de nieuwe werkomgeving alsook de druk die van dit milieu uitgaat om zo snel mogelijk te conformeren aan de bestaande praktijk. Er vanuit gaande dat *aanpassing en conformisme* de belangrijkste elementen zijn *voor een optimale integratie*, zal de nieuwe werkracht geneigd zijn zich af te zetten tegen zijn schoolse vorming indien deze als strijdig wordt ervaren met de verwachtingen van het terrein. Hiermee is meteen ook aangegeven welke - haast dwingende - impact de politieke en justitiële realiteit heeft op het handelen. We kunnen dan ook niet anders dan concluderen dat - wil de opleiding blijven doorwerken in de concrete dagelijkse praktijk - hiertoe noodzakelijkerwijs bijkomende impulsen op de werkvloer moeten voorzien worden.

In voorgaande conclusie gaven we reeds aan dat (naarmate men meer ondergedompeld wordt in de politiepraktijk) er onmiskenbaar een vraag groeit naar meer praktijkervaring in de opleiding. In die optiek wordt er van de opleiding verlangd dat zij meer aansluit bij de praktijk, teneinde het integratieproces in het professionele milieu en het conformeren aan de daar geldende normen en waarden te vergemakkelijken. In feite komt dit erop neer dat van de opleiding verwacht wordt dat zij zich afstemt op en inschakelt in de bestaande praktijk, waardoor het veranderende vermogen van de opleiding natuurlijk ten gronde wordt ondergraven, en de bestaande praktijk in feite bestendig wordt. Het *gevaar* bestaat dat de *bestaande praktijk* het *richtsnoer* wordt *voor de beoordeling van de opleiding*, waardoor verandering door middel van opleidingsprogramma's als het ware onmogelijk wordt gemaakt.

Respondenten beschikken over algemene bekwaamheden, en voornamelijk over attitudes; ze menen niet te beschikken over drugspecifieke bekwaamheden

De bevroegde personen kregen de mogelijkheid om uit eigen beweging hun troeven en hun zwaktes op te sommen met betrekking tot de drugproblematiek. We hebben dus de bekwaamheden bestudeerd waarover de respondenten menen te beschikken alsook deze waarover ze menen niet te beschikken. We vroegen hen van elk drie voorbeelden te geven.

Het is interessant vast te stellen dat de persoonlijke troeven die daarbij het vaakst naar voor werden geschoven, heel *algemene, niet-drugspecifieke bekwaamheden* zijn. De opgesomde bekwaamheden kunnen daarenboven ondergebracht worden bij attitudes en bij karaktertrekken: empathie, nieuwsgierigheid, kunnen luisteren, pragmatisch ingesteld, stiptheid, gemotiveerd zijn, het makkelijk contacten leggen, gezond verstand, geduldig zijn, kalm zijn, etc. Het zijn net deze algemene bekwaamheden die eigen zijn aan het profiel van een politie-inspecteur en een magistraat. Met andere woorden raken deze competenties aan de essentie van de functie van politie en magistratuur.

Een andere categorie van antwoorden, weliswaar minder uitgebreid, bevat daarentegen bekwaamheden die specifiek betrekking hebben op het onderwerp van deze studie. Hier vinden we diverse aspecten terug die verschillende malen in dit onderzoek ter sprake kwamen: kennis van de wetgeving, kennis van de producten en hun effecten, het beheersen van technische bekwaamheden of de beheersing van

crisis- of stresssituaties. Merken we op dat de resultaten zowel gelden voor de politiesteekproef als voor de steekproef van de gerechtelijke stagiairs en de jonge magistraten.

Nadat we de respondenten vroegen om een aantal bekwaamheden op te sommen waarover ze menen te beschikken, nodigden we ze tevens uit dezelfde oefening te maken voor de bekwaamheden waarover ze niet of in mindere mate beschikken. De resultaten laten een aantal heel concrete elementen zien die specifiek betrekking hebben op het drugfenomeen. Hieruit blijkt weerom dat respondenten met betrekking tot het thema drugs voornamelijk beschikken over algemene bekwaamheden, maar dat hun bekwaamheden lacunes vertonen op het moment dat het gaat over meer gespecialiseerde bekwaamheden.

Merken we ten slotte op dat het opdoen van ervaring, de praktijk en de contacten met gelijken de meest bevoorrechte middelen zijn voor de leden van het instituut politie om aan deze tekorten te verhelpen. Respondenten van de magistratuur op hun beurt grijpen eveneens naar deze piste terug, maar ze plaatsen daarentegen de opleiding op de eerste rij om hun tekorten terzake aan te vullen. Deze verschillende sporen sluiten elkaar niet uit; het is vaak de combinatie van verschillende pistes die vruchten afwerpt.

De opleiding schept heel snel een groepsgevoel tussen de leden van het instituut

Deze laatste conclusie, die evenzeer van toepassing is voor een hele reeks van sectoren, geldt zonder twijfel voor het instituut van de politie. De in ons onderzoek bevroegde politieaspiranten en inspecteurs met enkele jaren werkervaring, hebben op verschillende tijdstippen hun geloof uitgedrukt in de vorming op het terrein en in hun contacten met meer ervaren collega's. De rol en de invloed van gelijken lijkt dus van doorslaggevend belang in een instituut dat bovendien het monopolie over de opleiding van haar leden bezit. De *solidariteit* die bijgevolg *tussen de leden* wordt gesmeed, *werkt* op vele ogenblikken *begunstigend, maar* kan niettemin een obstakel vormen *in het bereiken van andere doelstellingen*. Het nemen van afstand van het milieu waarin men werkt, maar ook de integratie van de politie in de samenleving zullen beter worden gerealiseerd wanneer de politieopleiding zich nog meer richt op de buitenwereld. De ervaringen uit Quebec en Nederland, moeten de verantwoordelijken van diverse geledingen helpen om een actieve reflectie op gang te brengen alsook weldoordachte actie te ondernemen teneinde de uitdaging aan te gaan die zich vandaag stelt aan een van de instituten die de rechtsstaat moet waarborgen.

Zowel de politieopleiding als de opleiding die wordt aangeboden aan de leden van de magistratuur, dienen te worden geplaatst in een ontwikkeling die gericht is op meer openheid naar de samenleving en op haar talrijke dimensies en uitdagingen. Het opentrekken van de opleiding beantwoordt in dit kader aan het verlangen naar de regelmatig aangekondigde, maar niet altijd geoperationaliseerde, geïntegreerde benadering van het drugfenomeen.

AANBEVELINGEN

In onze aanbevelingen pleiten we voor een opleiding van politie en magistratuur die meer geënt is op de samenleving en meer rekening houdt met de maatschappelijke context waarin fenomenen zich voordoen. Het is bovendien zo dat zowel de instituten van politie als van justitie niet (mogen) losstaan van de samenleving. Een *maatschappelijke inbedding van het politie- en justitieonderwijs is noodzakelijk* om ervoor te zorgen dat zowel politiefunctionarissen als magistraten niet enkel in staat worden gesteld hun werk te kunnen doen, maar bovendien in hun handelen oog kunnen hebben voor de samenleving waarin ze werken.

We hebben vastgesteld dat de huidige opleidingen van politie en magistratuur over het fenomeen drugs in hoofdzaak gericht zijn op het aanleren van juridische en beleidsmatige kaders en een aantal praktische vaardigheden. De opleidingen zijn ingebed in de eigen organisaties, wat maakt dat maatschappelijke fenomenen worden bestudeerd, geobserveerd vanuit de geëigende politieke en justitiële referentiekaders teneinde nieuwe werkrachten te leren hoe hiermee om te gaan.

Nietteminsteende er in de onderscheiden opleidingen aandacht wordt besteed aan de sociale context waarin fenomenen zich voordoen, dreigen maatschappelijke fenomenen door deze inbedding als het ware ontworteld te worden uit hun context en wordt het drugfenomeen als complex gegeven met haar vele dimensies gereduceerd tot een strafrechtelijk fenomeen. Een mogelijk gevolg is dus dat politie en magistraten in hun handelen onvoldoende zicht hebben op de maatschappelijke context waarin fenomenen zich voordoen. De inbedding van de opleidingen in de eigen organisaties heeft dus naast de vele voordelen ook nadelen.

Een mogelijke oplossing bestaat er volgens ons in de **opleidingen** en deze met betrekking tot de drugthematiek **meer te richten op de samenleving** waarin het drugfenomeen zich voordoet. De opleidingen moeten als het ware ‘vermaatschappelijkt’ worden. De resultaten uit de kwantitatieve bevraging tonen overigens aan dat een puur juridische of politieke opleiding niet meer volstaat. Aspirant-inspecteurs en gerechtelijke stagiairs verlangen in hun opleiding rond het thema drugs een multidisciplinaire benadering.

Bovendien laten opleidingen die gericht zijn op de samenleving toe, om de organisaties van politie en magistratuur te enten op een geïntegreerde benadering van het drugfenomeen en kan de opleiding motor van verandering worden.

Hoe kunnen we de bestaande opleidingen en opleidingsstructuren bijsturen en deze meer laten aansluiten op de maatschappij? Een opleiding die volledig ontkoppeld is van de organisaties waar nieuwe werkrachten tewerkgesteld zullen worden, is niet realistisch noch wenselijk. Een mogelijke uitweg om de huidige opleidingen beter te laten aansluiten op de samenleving, is gelegen in het bewandelen van drie elkaar aanvullende pistes.

De eerste piste bestaat erin dat naast de aandacht die tijdens een opleiding moet gaan naar het aanleren van kennis, vaardigheden en attitudes (bedoeld om een beroep aan te leren), een bijkomend luik te voorzien die de opleiding moet dragen. Het gaat namelijk over **social context education** zoals deze al door de Hoge Raad voor de Justitie wordt ingepast in de vorming over verdovende middelen: de kennis van de maatschappelijke werkelijkheid.

Door in de opleiding aandacht te besteden aan de sociale context, kan een link worden gelegd tussen de bekwaamheden waarover iemand moet beschikken om zijn/haar werk op een gedegen manier te kunnen uitoefenen, en het fenomeen waartegen men zal moeten optreden. Het drugfenomeen behoudt hierdoor haar inbedding in de maatschappelijke context. Dit effect kan verstrekt worden door ook andere kennisinhouden in het lessenpakket onder te brengen.

We stelden in dit onderzoek echter vast dat de visie van politie-inspecteurs ten aanzien van het drugfenomeen vernauwt naarmate men langer werkzaam is binnen de politieorganisatie. Een meer doorgedreven, verplichte opleiding die kadert in de permanente vorming, biedt hier een mogelijke oplossing. Voor de organisatie van deze voortgezette vorming denken we aan het betrekken van instanties die buiten de politieke of justitiële kaders liggen.

De tweede piste pikt hierop in. We pleiten voor een verdere **uitbreiding van het lerarenkorps met externe docenten**. Politiefunctionarissen en magistraten hebben als lesgever het voordeel dat zij heel goed op de hoogte zijn van de politieke of gerechtelijke bekwaamheden, maar ze blijven als het ware midden in hun organisatie staan, wat een multidimensionele beschouwing op het fenomeen in de weg kan staan. Externen hebben als lesgever binnen de politie- of gerechtelijke opleiding dan weer het voordeel te (kunnen) vertrekken vanuit andere invalshoeken. Het te bestuderen fenomeen krijgt hierdoor een link met de ‘buitenwereld’. De visie op het drugfenomeen die binnen een politie/justitieorganisatie voornamelijk gefixeerd is op wat een politiemans of een magistraat moet kunnen en weten, wordt als dusdanig verbreed. Dit kan onder meer door ook aandacht te besteden aan de rol van andere actoren (hulpverlening, preventie, straathoekwerk...) bij de geïntegreerde benadering van de drugproblematiek.

Om de politieorganisatie te oriënteren op de samenleving kan een derde piste naar voor worden geschoven: de **afstemming tussen het reguliere onderwijs enerzijds en het politieonderwijs**

anderzijds. Een maatschappelijke inbedding van het politieonderwijs is noodzakelijk en de afstemming met het regulier onderwijs dringt zich op.⁶

Binnen de diverse vormen van het secundair onderwijs zou bijvoorbeeld voorzien kunnen worden in een aantal algemeen vormende vakken of modules die betrekking hebben op veiligheid, of in een apart opleidingsjaar (als keuzeoptie), of in een specialisatiejaar.

Bovendien moet de vernieuwde academische opleidingscyclus beter worden afgestemd op de politieopleiding. Een aanzienlijk aandeel universitair en gediplomeerd van hogescholen vinden hun weg naar de politieopleiding. Ook omgekeerd zien we dat heel wat studenten (bijvoorbeeld in de Criminologie) reeds een basisopleiding binnen de politie hebben genoten. Afstemming is hier aangewezen, waarbij gezocht moet worden naar equivalentie van diploma's in het reguliere onderwijs enerzijds en het politieonderwijs anderzijds. Hierdoor wordt vanuit maatschappelijk oogpunt meer mobiliteit mogelijk, worden in het politieonderwijs meer andere kennisinhouden gebracht.

De politieonderwijshervormingen in Nederland kunnen hierbij op onderdelen als inspiratiebron dienen. Kenmerken van de hervormingen zijn een vergaande integratie met het reguliere onderwijs door gelijkschakeling van graden en diploma's waardoor meer zij-instromers hun weg vinden naar het politieonderwijs. Ook is sprake van een gelijkschakeling van curricula.

Ten slotte willen we nog wijzen op de noodzaak van een ***betere aansluiting tussen het politieonderwijs en de opleiding van magistraten***. Tot op heden blijven deze twee opleidingen naast elkaar bestaan, zonder dat er enige link tussen deze twee bestaat. Het voorzien van enkele gemeenschappelijke vakken, zou ervoor kunnen zorgen dat de toekomstige leden van de beide organisaties, meer voeling zouden krijgen met elkaar en met de geëigende rollen die ze vervullen binnen de integrale benadering van het drugfenomeen.

⁶ COMMISSIE TER BEGELEIDING VAN DE POLITIEHERVORMING OP LOKAAL NIVEAU, *Tweede evaluatieverslag*, april 2005, p. 119
[www.vvsg.be/cmsmedia/KVH%20doc066.pdf?uri=ff8080810372cac501037e36803a00a6&action=viewAttachment]